

OILAVIY MUNOSABATLARNING IJTIMOIIY- MADANIY TRANSFORMATSIYALASHUVIGA TA'SIR KO'RSATADIGAN OMILLAR

Nortoyeva Rayona

ADChTI, Ingliz tili va adabiyoti yo'nalishi 1 bosqich talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bugungi jamiyatda oilaviy munosabatlarning ijtimoiy va madaniy o'zgarishiga urbanizatsiya, mafkuraviy targ'ibot, multikulturalizm kabi ta'sir qiluvchi turli omillar haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *oilaviy munosabatlar, dinamika, mafkura, migratsiya, globallashuv, multikulturalizm, an'anaviy qadriyatlar.*

Abstract. *In this state, there are various factors influencing social and cultural changes in family relations in modern society, such as urbanization, ideological propaganda, and multiculturalism.*

Key words: *family relationship, dynamics, ideology, migration, globalization, multiculturalism, traditional values.*

Ma'lumki oilaviy munosabatlar jamiyatning asosini tashkil qiladi. Darhaqiqat, oila bu – nikoh yoki tug'ishganlikka asoslangan kichik guruh bo'lib, uning a'zolari ro'zg'orining birligi, o'zaro yordami va ma'naviy mas'uliyati bilan bir-biriga bog'langan bo'ladi. Oilaning eng muhim ijtimoiy vazifalari – inson zotini davom ettirishdan, bolalarni tarbiyalashdan, oila a'zolarining turmush sharoitini va bo'sh vaqtini samarali uyushtirishdan iboratdir⁴². Oilaviy munosabatlar nisbatan mustaqil hodisa sanalsa-da, jamiyatdagi mavjud ijtimoiy, iqtisodiy, mafkuraviy munosabatlar bilan belgilanadi va ular ta'sirida o'zgarib boradi. Shunga muvofiq, har bir jamiyat o'zgarib, o'ziga mos oila tipini, oilaviy munosabatlarni o'rnatadi.

Urbanizatsiya va texnologik taraqqiyotdan tortib, migratsiya va globallashuvgacha bo'lgan bu omillar oilalarning o'zaro munosabatlari, bir-birini qo'llab-quvvatlashi va madaniy an'alarini saqlab qolish usullarini qayta shakllantirmoqda.

Muhim omillardan biri bu urbanizatsiyaning oila dinamikasiga ta'siridir. Ko'proq odamlar qishloqdan shaharga o'tayotgani sababli, oilalarning o'zaro munosabati va bir-birini qo'llab-quvvatlash usullari o'zgarib bormoqda. Urbanizatsiya yashash joylarining kichrayishi, uzoqroq qatnovlar va

⁴² <https://uz.wikipedia.org/wiki/Oila>

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

individualizmga ko'proq e'tibor berilishiga olib kelishi mumkin, bu esa oilaviy munosabatlarning an'anaviy dinamikasiga ta'sir qilishi mumkin.

Bundan tashqari, texnologiyaning oiladagi madaniy an'analarga ta'siri katta. Raqamli yutuqlar oilalarda madaniy amaliyotlar va qadriyatlarni saqlash va uzatishga ta'sir qiladi. An'analarni baham ko'rish va nishonlashdan tortib, ijtimoiy tarmoqlarning madaniy tadbirlarga ta'sirigacha texnologiya oilaviy madaniy amaliyotlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Migratsiya va multikulturalizm ham oilaviy munosabatlarni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Turli xil jamoalarda yashash va turli madaniyatlarga ega odamlar bilan muloqot qilish tajribasi oila dinamikasini o'zgartiradi. Oilalar tobora ko'proq yangi an'analar, tillar va qadriyatlarga duchor bo'lmoqdalar, bu ularning o'zaro munosabatiga ta'sir qilishi va bir-birini qo'llab-quvvatlashi mumkin. Shu bilan birga, oila tuzilmalarining o'zgarishi, masalan, to'liq ota-ona yoki aralash oilalar oilaviy hayot bilan bog'liq ijtimoiy normalar va madaniy qadriyatlarga ta'sir qiladi. An'anaviy bo'lmagan oila tuzilmalari oila haqidagi an'anaviy tushunchalarni shubha ostiga qo'yadi va oila ichidagi madaniy o'zgarishlarga ta'sir qiladi. Globallashuv oilalardagi avlodlar o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir qiluvchi yana bir muhim omil sifatida ko'pgina ijtimoiy-psixologik tadqiqotlar diqqat matkazida bo'lmoqda⁴³. Ushbu tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, globallashuv nafaqat inson turmush tarziga, balki, ularning qadriyatlariga ta'sir qiladi. Ya'ni u oiladagi turli avlodlarning bir-biriga va ularni o'rab turgan dunyoga munosabatiga ham ta'sir qiladi. Xususan, oilalarda madaniy an'analarni saqlashda ta'lim ham muhim rol o'ynaydi. Ta'lim olish imkoniyati va madaniy merosdan xabardorlik, madaniy qadriyatlar va amaliyotlarning avloddan-avlodga o'tishiga ta'sir qiladi.

Shuni ham aytish kerakki, iqtisodiy omillar oila ichidagi madaniy an'analarga ham ta'sir qiladi. Moliyaviy resurslar va imkoniyatlar oilalarning madaniy merosini saqlab qolish va nishonlash qobiliyatiga ta'sir qilishi mumkin.

Bugungi kunga kelib, ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlar ham oilaviy madaniy amaliyotlarning o'zgarishiga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Ijtimoiy munosabatlar, qonunlar va siyosatlardagi o'zgarishlar oilalarning madaniy an'analarni saqlash, moslashtirish yoki qayta belgilash usullariga ta'sir ko'rsatadi. Undan tashqari, ommaviy axborot vositalari va ommaviy madaniyatning ta'siri oilaviy -madaniy

⁴³ Демографический понятийный словарь . – М.:, 2003, – стр. 311

"INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024"

amaliyotlarning o'zgarishini shakllantirmoqda. Oilaviy hayotning ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarda namoyishlari oilalardagi madaniy an'analarni idrok etish, nishonlash yoki e'tiroz bildirish usullarini ommaviy muhokamaga qo'yilishiga, taqlid qilinishiga sabab bo'ladi.

Umuman olganda, yuqorida sanab o'tilgan barcha omillar oilaviy munosabatlarning ijtimoiy va madaniy o'zgarishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ushbu ta'sirlarni tushunish, unga munosabat ko'rsata olish qobilyatini shakllantirish, oilalarning tez o'zgaruvchan dunyoga qanday moslashayotganini va madaniy an'analar oila dinamikasida qanday rivojlanayotganini tahlil qilishda juda muhimdir.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Akramova F. A., Abdullayeva R. M. Sharq mutafakkirlarining oila xususidagi qarashlari. T., 2002. – 25 b.
2. Shoumarov G'. va b. Oila psixologiyasi. Darslik. – Toshkent: "Sharq", 2015. – B. 190.
3. Демографический понятийный словарь . – М.:, 2003, – стр. 311
4. <https://peskiadmin.ru/uz/chem-obyasnit-tot-fakt-chto-uralskii-region--urbanizirovannyi.html>